

Monument

Huybert van Oldenhofje in de Arnhemse wijk Schuytgraaf

van de toekomst

Traditionele bejaardenoorden behoren tot het verleden, maar senioren hebben wel behoefte aan levensloopbestendige huizen. Daarom lijkt het hofjesconcept niet langer een overblijfsel uit de 17e eeuw, maar een aantrekkelijke woonvorm. Niet alleen voor ouderen, ook voor jongere alleenstaanden. Het hofje is helemaal terug.

TEKST: **KARIN DOMMERSHUIJZEN**

Het tuinontwerp is gebaseerd op het format van een klassiek hofje.

Het Huybert van Oldenhofje in de wijk Schuytgraaf te Arnhem.

Mooi voorbeeld is het Huybert van Oldenhofje voor 55-plussers dat in 2023 werd geopend in de Arnhemse wijk Schuytgraaf. Generatiegenoten leven er samen zoals dat in de middeleeuwen vaker gebeurde.

Naamgever Huybert van Olden zag in oktober 1691 het levenslicht. Als jonge edelman trad de Arnhemmer in dienst van de VOC en trouwde met Derkje van Spankeren. Het stel kreeg drie kinderen.

Na een succesvolle carrière als bierbrouwer overleed Van Olden in 1774 op 82-jarige leeftijd. Zijn nalatenschap bestond naast kapitaal uit onroerende goederen en percelen grond rond Elst en in de Overbetuwe. Omdat men toentertijd vond dat mannen niet voor zichzelf konden zorgen, liet Van Olden zijn vermogen na met de opdracht: 'Het oprichten van een oude mannenhuis'. Neven van de erflater moesten 's mans wens uitvoeren en tegelijkertijd een stichting in het leven roepen. Die stichting bestaat nog altijd; familieleden van Van Olden vormen het bestuur. Toen in 2022 de verantwoordelijk wethouder van Arnhem een overeenkomst voor een hofje tekende, ging Huyberts wens tot vestiging van een oude mannenhuis eindelijk alsnog in vervulling.

Oase van rust

Wie via de karakteristieke toegangspoort voorzien van opschrift en wapenschilden van de familie Van Olden de prachtige binnencour van het Huybert van Oldenhofje betreedt, stapt een

Sfeerbeeld.

Tuinontwerp gebaseerd op format klassiek hofje

oase van rust binnen.

Naar middeleeuws voorbeeld zijn de woningen in een vierkant gebouwd rond een gezamenlijke privé-binnentuin. Boven de poort is de regentenkamer waar zich het archief van de stichting bevindt.

Middeleeuwse hofjes werden bestuurd door de regenten van een stichting. Hun vaak fraai ingerichte regentenkamer werd

Het hofje is natuurinclusief.

gebruikt als vergaderruimte. Veelal was zo'n kamer gesitueerd in het poortgebouw, waardoor regenten zowel in verbinding stonden met de stad als met de bewoners van het hofje.

Typisch Nederlands

Hofjes zijn een typisch Nederlands verschijnsel. Haarlem heeft het oudste, maar ook Amsterdam, Leiden, Delft, Dordrecht, Doetinchem en Zutphen kennen hofjes.

Ondanks het feit dat hofjes specifiek bij de Nederlandse stadsarchitectuur horen, treft men ze ook elders in Europa aan, bijvoorbeeld in België. Ook in Groot-Brittannië, Ierland, Scandinavië en Duitsland is het fenomeen niet onbekend. Zelfs in Parijs en de Verenigde Staten bestaat het hofje als woonvorm, net als in Nederland dikwijls het werk van weldoeners.

Natuurinclusief

Het Huybert van Oldenhofje in Arnhem telt zestien huurwoningen. Twee huizen zijn helemaal gelijkvloers. Het hofje is natuurinclusief, evenals de rest van de wijk Schuytgraaf. De woningen hebben groene daken en er is van alles gedaan om biodiversiteit te bevorderen, onder andere met vogelvides en vleermuiskasten.

Alle wooneenheden zijn energieneutraal en verbruiken per saldo dus vrijwel geen energie. Verder is veel geïnvesteerd in

bouwkwaliteit, want het stichtingsbestuur wil dat het hofje er over 300 jaar nog staat. Vandaar ook dat de kozijnen van hout zijn, want de levensduur van kunststof exemplaren is nog onduidelijk. Schuytgraaf herbergt daarmee een uniek stukje historie naar moderne maatstaven.

Tuin

Het tuinontwerp is gebaseerd op het format van een klassiek hofje, de *hortus conclusus*. Een besloten intieme tuin, opgedeeld in vier kwadranten.

In het Van Oldenhofje is het een 'verdraaid' vierkant dat een assenkruis omsluit. Daardoor ontstaan vier grote plantvlakken. De sterke zichtlijnen versterken de architectuur, en omgekeerd. De tuin met een oppervlakte van ongeveer 850 vierkante meter bestaat uit een afgewogen verhouding van groen en verharde materialen. Het hemelwater wordt vanaf de daken afgevoerd naar wadi's. De tuin zelf krijgt alleen te maken met regenwater dat direct in de tuin valt.

Het beplantingsplan is voorgelegd aan de bewoners en bevat veel kruiden en leifruit dat langs de gevels kan groeien. Dat zorgt voor een gedeeltelijk eetbare tuin die niet alleen gericht is op praktisch gebruik, maar ook ontmoetingen tussen bewoners vergemakkelijkt.

Weliswaar bestaan er meer ideeën en initiatieven voor leef-tijdsgebonden wonen. Maar nieuwbouw vanuit een aanstuuringsmodel met een stichting die een bepaald doel voor ogen had, is volgens de huidige voorzitter van de Stichting Huybert van Olden uniek.

Zo zijn het niet alleen de regenten van weleer die zich onderscheiden met de bouw van hofjes. Ook nu creëren ze monumenten voor de toekomst.

Opgave

Als het over nieuw te bouwen hofjes gaat, betreft het al gauw ouderen. Historisch gezien was een groot deel van de hofjes voor senioren bedoeld.

Maar wat kan het leven in hofjes betekenen voor nieuwe collectieve woonvormen die passen in deze tijd? Een periode waarin individualisme heel goed samen gaat met participatie. Architecten hebben het veertiende-eeuwse archetype van het hofje steeds aangepast. Met succes, want de bouwvorm is actueler dan ooit.

Elders

Naast het Van Oldenhofje zijn er meer recente hofjes zoals De Toonladder in Almere, het Johannes Enschedé Hof in Haarlem, Hof doet leven in Rotterdam en Sans Soucis in Veenendaal. Het zijn soms wat grotere complexen waarin men misschien niet meteen, maar wel met wat goede wil toch hofjes kan herkennen, omdat ze er alle kenmerken van hebben.

De huidige populariteit wordt dus niet alleen verklaard door de schilderachtigheid. Het hofje blijft voor architecten ook in de eenentwintigste eeuw een uitdagende ontwerpogave.

Met dank aan Thomas Architecten Den Bosch en Debie en Verkuilj Landschapsarchitecten Renswoude.